

Nr 6.

Av herr **Bäckström m. fl.**, om beredande av möjlighet till befrielse i vissa fall från deltagande i praktisk undervisning i fortsättningsskola.

Alla former av skolundervisning ha såtillvida gemensamt syfte, att de själfvallet avse att på sedlig grundval utbilda goda och kunniga medborgare. Detta syfte befrämjas emellertid på olika sätt under de olika skolformerna. I fråga om *fortsättningsskolans* program kan man sålunda däri uppmärksamma ett särskilt beaktande av önskvärdheten att meddela ungdomen *en för dess framtid nyttig yrkesutbildning*.

Stadgan om fortsättningsskolväsendet inledes sålunda med en förklaring, att denna skola har till uppgift att såsom *praktisk ungdomsskola* grundlägga och förbereda de ungas *utbildning för deras levnadsyrke* samt härjämte att allmänt befordra deras framtida medborgerliga duglighet, allt under det skolan skall syfta till att vidga deras allmänna bildning och främja deras sedliga utveckling.

Fortsättningsskolans särskilda uppgift markeras ytterligare därigenom, att i stadgan föreskrives att *yrkesbetonad fortsättningsskola* bör komma till stånd, därest ortens förhållanden och vissa andra omständigheter erbjuda förutsättningar därför. Allenast i sådana fall, där dessa förutsättningar saknas, må man i stället anordna *allmän fortsättningsskola*. I förra fallet skall undervisningen samla sig mera bestämt kring visst yrke eller viss grupp av yrken, under det att i senare fallet undervisningen skall erhålla en allmänt praktisk läggning.

Stadgan — som regelmässigt förutsätter att fortsättningsskolans kurs skall fördelas på två år — medger emellertid en sådan anordning av undervisningen, att densamma under första årskursen erhåller en mera allmän och under senare årskursen en mera yrkesbetonad läggning. Denna anordning torde tillämpas i de flesta distrikt; emellertid måste härvidlag uppmärksammas, att den praktiska undervisningen i städer och större orter kan ordnas så, att *flera* yrken äro företrädda, under det att man i rena landsbygdsdistrikt såsom regel får nöja sig med undervisning i *ett* yrke — vanligen det som mest förekommer på orten.

Den sålunda på landsbygden förekommande ordningen för praktisk undervisning i fortsättningsskolan kan på papperet förefalla tillfredsställande, men i själva verket möta starka betänkligheter av den grund, att många

av lärjungarna före den praktiska kursens början redan hunnit välja ett yrke, i vilket de ej få ringaste nytta av fortsättningsskolans praktiska undervisning. När man exempelvis i jordbruksdistrikt hänfört fortsättningsskolans praktiska undervisning till jordbruk och skogsvård, har man därför mött oförstående hos allmogen, som hellre skulle sett, att dess ynglingar fått praktisk undervisning i snickeri eller handel eller något annat yrke, för vilket de redan före den praktiska kursens början bestämt sitt intresse.

Särskilt under nuvarande förhållanden, då ett effektivt utnyttjande av den medborgerliga arbetsförmågan mer än någonsin framstår såsom ett önskemål av första ordningen, vill man knappast kritisera sådana föräldrar, vilka såsom onödig tidsförlust betrakta fullgörandet av en skolplikt, som ej rimligen motsvaras av verklig nytta. Man har därför med beklagande bevittnat sådana tyvärr rätt ofta förekommande fall, där skolstyrelserna nödgats använda stadgans tvångsåtgärder för att mot föräldrarnas önskan hämta deras pojkar till skolans praktiska kurs från verkstäder, där de redan funnit sysselsättning i annat yrke än som skall utgöra föremål för kursens undervisning.

Även om man gärna vitsordar, att fortsättningsskolan under alla förhållanden har en viktig uppgift att fylla i vad avser den mer teoretiskt betonade delen av undervisningen, kan man från de allmänna principer, som här ovan inledningsvis återgivits, omöjligen vitsorda, att fortsättningsskolan i sin praktiska del får betecknas såsom något självändamål. Om och när fortsättningsskolans praktiska syftemål visas kunna lika väl eller bättre uppnås genom fri yrkesutbildning, bör man sålunda förutsättningslöst kunna ompröva, huruvida icke befrielse från fortsättningsskolans undervisning kan ifrågakomma.

Emellertid finner man, att stadgans bestämmelser om befrielse från fortsättningsskolans undervisning äro utomordentligt restriktiva. Huvudbestämmelsen härom innehåller allenast, att man efter prövning i varje särskilt fall må *antingen* inskränka fortsättningsskolans kurs under eljest gällande minimum av 360 timmar ned till 180 timmar för sådana lärjungar, som vid folkskola, tillhörande någon av folkskolans huvudformer, med godkänt avgångsbetyg enligt § 47 folkskolestadgan lämnat en obligatorisk sjunde årsklass eller som genomgått en på sexårig folkskola grundad högre avdelning, *eller ock* helt inställa undervisning i fortsättningsskola för lärjungar, vilka vid dylik folkskola lämnat en obligatorisk åttonde årsklass eller ock genomgått en på sexårig folkskola grundad tvåårig kurs i högre avdelning eller en på sjuårig folkskola grundad ettårig kurs i sådan högre avdelning. Övriga undantagsbestämmelser avse huvudsakligen lärjungar, som undervisas i vissa högre skolor eller i lärlingskola, eller ock sådana individuella fall, där sjukdom eller lyte eller ekonomiskt ömmande omständigheter föreligga.

Dessa undantagsbestämmelser taga uppenbarligen ej vederbörlig hänsyn

till önskvärdheten av att kunna från praktisk undervisning i fortsättningsskolan befria sådana lärjungar, vilkas praktiska yrkesutbildning kan och bör på annat sätt ordnas; möjligheten att till hälften inskränka fortsättningsskolans undervisning i sådana fall, där lärjunge genomgått en sjunde folkskoleklass eller en årskurs i på sexårig folkskola grundad högre avdelning, synes emellertid innefatta ett erkännande att fortsättningsskolans *teoretiska* del kan anses kompenserad genom ett års undervisning i sådan sjunde klass eller högre avdelning.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställes,

att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om uppdrag för »Kommittén för utredning rörande skolväsendets organisation m. m.» att utreda möjligheterna till befrielse från fortsättningsskolas praktiska undervisning i sådana fall, där undervisningens syfte i stället kan erhållas genom fri yrkesutbildning;

samt att riksdagen till övervägande vid utredningen framställer, huruvida *exempelvis* icke gällande bestämmelser för undervisning i fortsättningsskola kunna ändras därhän, att lärjunge, som erhållit varaktig yrkesanställning, må meddelas *uppskov* med praktisk undervisning i fortsättningsskola och vidare, därest anställningen visas ha lämnat lärjunge utbildning under minst det mot den återstående skoltiden svarande dagantalet, fullständig *befrielse* från sådan skolundervisning, allt under förutsättning att lärjungen genomgått sjuårig folkskola eller en årskurs i folkskolans högre avdelning eller ock deltagit i undervisningen i en teoretisk årskurs i fortsättningsskola.

Stockholm den 15 januari 1941.

J. M. Bäckström.

P. J. Näslund.

C. I. Asplund.

Karl Aug. Johanson.

Lage Svedberg.